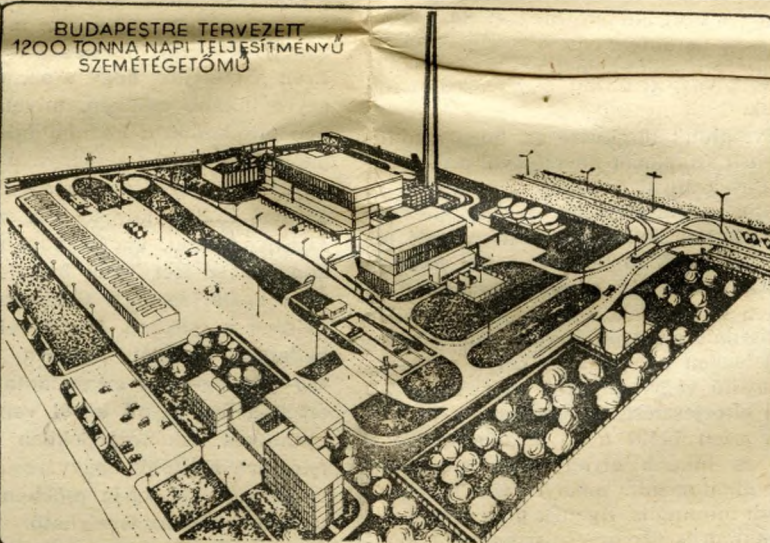
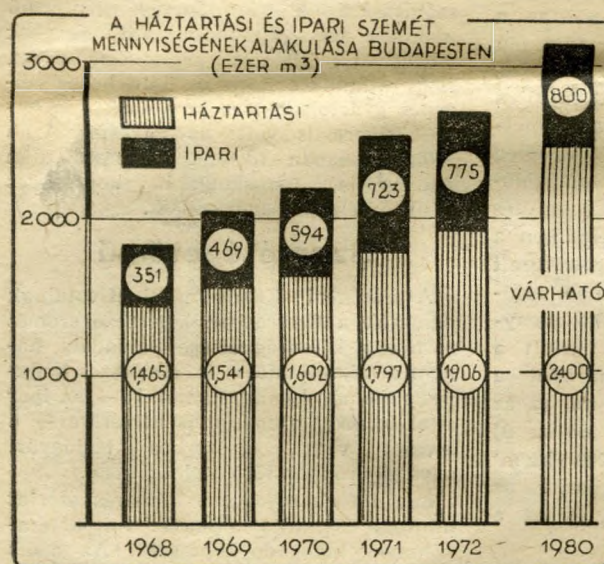

KÖZTISZTASÁG – KÖZÜGY

A nagyvárosok gyors fejlődése szükségesszerűvé tette a köztisztasági szolgáltatások rohamos fejlesztését. Ma már a világon egyetlen nagyváros sem képzelhető el hatékony — és a környezetvédelem fontos részét alkotó — köztisztasági szervezet nélkül. Ennek feladata az utak, a közterületek tisztántartása, a háztartásokban keletkezett szemétkbegyűjtése, elszállítása és higiénikus körülmények között történő ártalmatlanítása. Természetesen minden köztisztasági szerv működése teljes összhangban kell, hogy álljon az általános környezetvédelmi kérdések megoldásával, a víz, a levegő tisztántartásának szempontjaival.

A Fővárosi Köztisztasági Hivatal csaknem 80 éves múltjára tekint vissza. A XIX. sz. elején a főváros köztisztaságának tartathatatlannak állapítottáról gróf Széchenyi István „Pesti por és sár” címmel könyvet írt. 1830-ban ugyanis már annyira elleppte a várost a szemétk, hogy a belterületeken lévő üres telkek, de már egyes utcák is szemétkkel voltak tele. Pest város Tanácsa ekkor Eichholtz János városkapitányt bízta meg a feladat megoldásával, ő jelezte ki a szemétklerakások helyét a fővárosban. Az 1878-as első, már köztisztaságának mondható szabályrendelet nyomán az úttisztítást, öntözést és szemétkfuvarozást decentralizáltan, az egyes kerületi elöljáróságok mérnöki hivatala útján végezték. A technika ezidőben rendkívül alacsony fejlettségi fokon állt. Az úttisztítási munka gépesítésében fordulóponthoz az 1885-ös év. Ekkor vásárolt először a főváros lovonatású seprőgépet. 1905-ben megalakult a Köztisztasági Hivatal. 1912-ben megjelent az első villamos útmosógép. 1929-ben kísérletképpen bevezették a gépkocsival történő, portmentes szemétkgyűjtést. A géppallománynövekedése (locsoló, seprő, portmentes szemétkgyűjtő, teher- és egyéb gépjármű) 1937-ben szükségessé tette a Köztisztasági Hivatal átszervezését, egy kézi, egy gépi, egy ló és egy vasútüzemi ágazat létesítését.

14 millió négyzetméter

Budapest felszabadulása után, a járványveszély elhárítása érdekében elsőrendű feladat volt a köztisztasági munka mielőbbi megindítása. A telephelyek részben romokban heverték, a lóállomány teljesen, a szállítóeszközök mintegy 65–70 százalékban elpusztultak. A járványveszély megszüntetése érdekében a főváros vezetősége 59 millió pengő utalt ki. Ebből 6 tehergépjárművet, 11 vontatót és 222 lovat vásároltak. A városban felhalmozott szemétk július végére elszállították. A megtisztított területeken megindult a rendszeres szemétkszállítás.

A nagyobb arányú gépesítés és korszerűsítés 1957-ben kezdődött meg, amely-

nek eredményeként 1958-ban meg lehetett szüntetni a lovaskocsival történő szemétkszállítást. 1963-tól különösen meggyorsult a mai kor műszaki színvonalának megfelelő gépekkel történő szemétkszállítás és úttisztítás.

A Fővárosi Köztisztasági Hivatal mai feladatainak első fő csoportja az utak és a közterületek tisztántartása. A feladat nagyságára jellemző, hogy a takarítandó útfelület mintegy 14 millió m². Ennek tisztítását a hivatal részben kézi, részben gépi erővel látja el. A kézi munkaerő, hasonlóan bármely nagyvároshoz, nálunk is egyre csökken, ma az úttisztítók száma mindössze 240. Ezt a létszámot nyugdíjassokkal és alkalmi úttisztítókkal átlagban 350–400-ra lehet növelni, de ez még mindig rendkívül kevés a feladatok ellátásához. Optimális körülmények között legalább 1400 állandó úttisztító munkásra lenne szükség.

Ezért tehát egyre inkább előtérbe kerül az utak gépi takarítása. Ezt nemcsak az úttisztítók hiánya indokolja, hanem az is, hogy az egyes gyorsforgalmú és

főútvonalakon a forgalom növekedése egyre veszélyesebbé és nehezebbé teszi a kézi munkálatok végzését. Természetesen ezeken a forgalmas főútvonalakon a tömegközlekedés miatt a gépek is csak az éjszakai órákban dolgozhatnak. A belső területeken viszont rendkívül nehezíti a gépi úttisztítás munkáját a sok parkoló gépkocsi, ezért — hasonlóan bármely nagyvároshoz —, a kézi úttisztítás bizonyos fokig mindig fennmarad. A város szennyezését sok tényező befolyásolja, és ennek megszüntetése csak fokozott ellenőrzéssel és rendszeres hatósági bírságolással oldható meg. A legtöbb gondot a nagy építkezéseknél keletkező szennyeződések okozzák, és emiatt a környező utak fokozott elszennyeződése.

Kézzel vagy géppel?

Hivatalunk úgynevezett nyári úttisztítási munkálatait 64 mosó, locsoló gépkocsi, 8 normál seprőgép és 33 önfelszedő seprőgép, összesen tehát 105 célgép szol-

(Folytatás a 2. oldalon)

Pénzügyi ellenőrzés — „az érzékeny pontokon”

Hol tart a számítástechnika?

(4. oldal)

Nagyító alatt a szemüveglencse

(5. oldal)

Hitelre eladni

(7. oldal)

A KGST-országok gazdasága 1972-ben

(8. oldal)

Szerkezeti átalakulás a háztájiban

(19. oldal)

OKOSABBAN TANÁCSKOZNI

Nyitó mondat egy termelési tanácskozáson: „Kérem, hogy felszólalásában mindenki legyen tömör, hogy hamar vége legyen a tanácskozásnak.”

Ugyanennek az összejövetelnek előadói zármondata: „Köszönöm, hogy kibírták a 90 percet...”

Hogy a két mondat elhangzása közötti 90 perc — termelési tanácskozás címen — hogyan telt el, arról majd később. Mindenesetre az alaphangot megütő bevezetés és a maliciózus zármondat önmagában is sejteti, hogy ez a tanácskozás a vajmi kevésé hasznosítható rutin-összejövetelek sorát gyarapította. Pedig abban mindenki egyetért, hogy a negyedévenként megtartandó termelési tanácskozások az üzemi demokrácia gyakorlásának fontos eszközei. Akörül sincs azonban túlzottan éles vita, hogy a tanácskozások az évek során sok helyütt ellaposodtak, aligha tölthetik be azt a szerepkört, amit annak idején az 1901/65. sz. kormány-SZOT határozatban megfogalmaztak. („... a tennivalók ismertetésének és megvitatásának, a szocialista vezetési módszereknek és az üzemi demokrácia érvényesítésének fontos fórumai a termelési tanácskozások.”)

Érdemes megvizsgálni, mi az oka, hogy „az üzemi demokrácia fontos fórumai” hatástalan rutinösszejövetelekké laposodtak, amelyeken a vezetők és beosztottak

rendszerint csak „muszájból” vesznek részt. Eppen ezért figyelemre méltó az a vizsgálat, amelynek készítői egy élelmiszeripari nagyvállalatnál kutatták, hogyan élnek a termelési tanácskozások lehetőségeivel a munkások, de egyúttal kuttatták a demokrácia működésének lehetőségeit, a társadalmi nyilvánosság hatásmechanismusát, illetve, hogy a termelési tanácskozás feloldhat-e a rejtett konfliktusok különböző formáit. (A vizsgálat eredményeit összefoglaló tanulmány a Magyar Élelmiszeripari Tudományos Egyesület Munkapszichológiai Tájékoztatójában jelent meg Simon Attiláné, munkapszichológus tollából.)

Milyen az előkészítés?

S ezután nézzük a bevezetőben már jelzett tanácskozás jegyzőkönyvszerűen rögzített eseménysorát. Az értekezletet öt üzemrész közösen tartotta. Az üzemrészek 200 munkása közül 70–80-an jelentek meg, többségük 5–30 perces késéssel. Színhely: az ebédlőterem, egyik végében elnöki asztal, zöld posztóval, virággal, kancsó vízzel poharakkal és természetesen az elnökséggel. Tagjai: a vállalat vezetésének képviselője, az szb-titkár és egy munkaiügyi szakember. Fél órával a munkaidő befejezése előtt kezdődött az értekezlet, s a műszakot ugyancsak fél

órával korábban fejezték be, hogy mindenki megfürödjön, átöltözve jelenhessen meg. A hiányzó 120–130 ember tehát nyert egy órát, a megjelent 70–80 pedig nagykabátban, kalapot, sapkát, táskát ülben tartva, várva az első félóra hivatalos munkaidő leteltét, hogy aztán egyenként, vagy párosával elhagyják a tanácskozást. Az első öt szék sor üres volt. A beszámoló az osztály vezetője tartotta a következő témákat érintve:

- Válasz az előző termelési tanácskozáson elhangzott kérdésekre.
- Az elmúlt tervidőszak egész vállalati és területi eredményeinek részletes elemzése.
- A következő időszak vállalati tervszámainak, feladatainak ismertetése.
- Általános munkaértékelés:
 - a végzett munka minőségének javítása,
 - a technológiai fegyelem szigorúbb betartása,
 - a higiéniai előírások következetesebb betartása,
 - a végzett munka gazdaságosságának növelése,
 - a szocialista brigádok ösztönzése a további jó munkára,
 - a nők és a fiatalok helyzete,

(Folytatás a 6. oldalon)

KÖZTISZTASÁG – KÖZÜGY

(Folytatás az 1. oldalról)

gálja. A nyári takarítási munkálatok fontos tényezője az utak mosása. Erre olyan gépek a legcélszerűbbek, amelyek az útfelületet bő vízzel viszonylag keskeny sávban, de nagy nyomással tisztítják. Természetesen ezeket a gépeket a fűtővonalakon szintén csak az éjszakai órákban lehet alkalmazni, nappal a tömegközlekedés miatt ez nem lehetséges.

Sok nagyvárosban alkalmaznak olyan megoldást, hogy az utakat csak mosással tisztítják, és ez a mosás, illetve a víz a szennyeződést a csatornaszegélyekbe továbbítja, ahol a darabos hulladék is a csatornahálózatban keresztül távozik el. Az úttest szélén parkoló járművek alatti terület tisztítása ma a járművek alá irányított magas nyomású vízzel dolgozó mosógépekkel oldható meg. A kézi munkát csak az önfelszedő seprőgépekkel lehet helyettesíteni, amelyek a folyókába kerülnek, vagy lemosott szennyeződést felszedik.

Hivatalunk törekvése az, hogy a munkagépek számának növelésével a gépi úttisztítás arányát legalább a 2,5-szörösére emelje. Természetesen a locsoló-mosó gépparkot is fejleszteni kell. A gépi úttisztítás másik fő területe a *téli síkosság megszüntetése és a hőeltakarítás*.

Arra törekszünk, hogy a síkosság ellen felhasznált anyagok között mind kevesebb legyen a homok. A cél a síkosságmentesítő vegyi anyagok még szélesebb körű elterjesztése, de gondolni kell arra, hogy ezen belül a só aránya csökkenjen, és inkább olyan vegyi anyagokat kell alkalmazni, amelyeknek korróziós hatása minimális. Ilyenek pl. a már fővárosunkban is üzemszerűen használt magnéziumklorid és kísérleti szakaszban van a karbamid felhasználása.

Itt is: konténer

A hivatal lakossági szolgáltatásainak másik fő része a *lakossági*, úgynevezett házi és közintézményi, valamint utcai szemét korszerű, higiénikus gyűjtése, elszállítása és ártalmatlanítása. Joggal büszkélkedhetünk azzal, hogy fővárosunk lakosságának több mint 99 százaléka a rendszeres szemétyűjtésbe bekapcsolt területen él. Sok európai fővárosban és nagyvárosban ez az arány lényegesen rosszabb, sok esetben 80 százalék alatt marad. Hasonlóképpen élen járunk a szemétszállítás gyakoriságában. Míg például Bécsben általános a szemétyűjtő tartályok hetenként egyszeri ürítése, nálunk a főváros belső területein, a lakosság 35 százaléknál a szemetet naponta elszállítják, és a külső területeken, a lakosság 65 százaléknál heti három, illetve két alkalommal.

A lakossági szemétyűjtést ma nagyrészt *portmentes rendszerrel* és az ehhez alkalmazott KUKA típusú szemétyűjtő célgépekkel látjuk el. A portmentes szemétszállítás aránya ma 74 százalék, és az úgynevezett félpormentes gyűjtésé csupán 26 százalék. A portmentes gyűjtésben a 110 literes szabványos tartályokat használjuk. 1970-ben hivatalunk a Hungária Műanyagipari Vállalattal közösen megvalósította a 110 l-es edények műanyagból történő gyártását. Ezzel a szemétyűjtés nehéz fizikai munkája könnyebbé vált, hiszen egy műanyag edény súlya mindössze 6 kg, szemben a régebben használatos fémedények 22 kg-jával. A ma használt 143 000 darab 110 literes edényből már most 81 000 darab műanyag, és ez a szám egyre növekedni fog.

Hivatalunk legfontosabb céljai közé tartozik, hogy az ún. félpormentes gyűjtéshez a többi területet is szabványos, higiénikus tartállyal lássa el. Ennek érdekében ugyancsak a Műanyagipari Vállalattal közösen fejlesztettük ki az 50 l-es edények típusát. A gyártás még az idén megindul, és az év végére a fővárosban 20 000 darab 50 l-es edényt helyezünk ki. További fokozatos elterjesztését — a

pénzügyi lehetőségektől függően — mindenképpen szorgalmazni kívánjuk.

Sok külföldi városban elterjedt módja a lakóházi szemétyűjtésnek a műanyag-, vagy papírszakos megoldás. E rendszernek sok előnye van, de bizonyos hátrányai is. A beszerzési ár itt nagy szerepet játszik, mivel a zsák minden használat után megsemmisül. Természetesen ez egyben előny is, főleg higiéniai szempontból, mivel elmarad az edények tisztítása, és a gyűjtés is rendkívüli módon meggyorsul. Helyesnek tartjuk, hogy a gyűjtés meggyorsítása érdekében egyes körzetekben a költségesebb megoldás ellenére is foglalkozzunk ennek bevezetésével.

Fővárosunkban is tapasztalható az a jelenség, amely világszerte már évek óta ismert: a *szemét úgynevezett fellazulása*. Ezen azt értjük, hogy a szemét fajsúlya egyre inkább csökken, mivel a szemétben mind több a könnyű fajsúlyú, főleg papír és műanyag alapanyagú csomagolóanyag. Csökken az egyedi kályhafűtés aránya, ezáltal kevesebb a szemétben a szék, a hamu. Egyre több, úgynevezett konyhakész étel kerül forgalomba, ezáltal a háztartásban a zöldhulladék mennyisége is csökken. Pár évvel ezelőtt a budapesti szemét fajsúlya m^3 -ként a 450–500 kg-ot is meghaladta, ma ez az érték a 300 kg/m^3 körül van, de az új távfűtéses lakóegységekben 200 kg/m^3 felé tart. Külföldi nagyvárosokban ez az érték már 150 kg-ig csökkent, és ez a tendencia nálunk is várható.

Egyre lényegesebb tehát az, hogy ezt a könnyű fajsúlyú és egyre nagyobb terjedelmű szemetet olyan célgépekkel gyűjtjük és szállítsuk, amelyek a szemetet *összetömörítik* és ezáltal befogadóképességük növelhető. Egy korszerű, 12 m^3 -es úrtartalmú tömörítő szemétyűjtő célgép a könnyű fajsúlyú szemetet csaknem 4-szeresére képes tömöríteni és így 50 m^3 laza szemét szállításra is alkalmas. Fővárosunknak már 21 ilyen, korszerű tömörítő szemétyűjtője van.

A korszerű, tömörítő szemétyűjtés továbbí tartozéka a 110 l-nél nagyobb úrtartalmú gyűjtőedény. Erre azért volt szükség, mert sok lakóháznál a kihelyezett edények száma — éppen a szemét mennyiségének növekedése és a fallazulás miatt — elérte a 30–40 darabot is. Az új gyűjtőedény 1,1 m^3 -es, 4 keréken gördülő *konténer*, amely könnyebben kezelhető, kevesebb személyzetet igényel, ürítése gyorsabb, mint a hasonló úrtartalmú 10 db 110 l-es edényé, ezáltal a szemétyűjtők munkája gazdaságosabb, és a begyűjtéssel foglalkozó dolgozók fizikai munkája könnyebb. Hivatalunk ezt a rendszert fokozatosan fejleszti és ma már 1300 ilyen 1,1 m^3 -es konténere van.

A szemétyűjtés és szállítás egyik gazdaságos és korszerű módja az úgynevezett *nagy konténerek* alkalmazása. Hivatalunk saját fejlesztési osztálya és műhe-

lye kifejlesztette az 5 m^3 -es *konténeres gyűjtési rendszert*, amely a lakossági házi szemét elszállításán kívül a közintézményi, kórházi, piaci, csarnoki, sőt ipari szemét gyűjtési és szállítási céljaira is alkalmas. Ezt a rendszert évről évre fejlesztjük azáltal, hogy a konténeres célgépeket saját fejlesztési műhelyünkben gyártjuk. Hivatalunknak ma 29 darab 5 m^3 -es, saját tervezésű és kivitelezésű konténeres célgépe van.

A legújabb megoldás a Magyar Alumíniumiparral közösen kifejlesztett *alumínium* konténer. Az önsúly számottevő csökkenése következtében felhasználható építkezéseknél, törmelék, valamint egyéb ömlesztett anyagok, homok, mész stb. elszállítására. A konténeres gépjármű nemcsak fővárosunkban vált be: sok vidéki társvállalatot segítettünk azzal, hogy számukra 5 m^3 -es konténeres célgépet gyártottunk. A járműnek nemzetközi sikere is volt: az Egyesült Arab Köztársaságban történt bemutató után Alexandria városának 10 konténeres szállító célgépet gyártottunk.

Szemétegetőmű

A Fővárosi Köztisztasági Hivatalnak nemcsak a fővárosban keletkező szemét és hulladék összegyűjtése a feladata, hanem *ártalmatlanítása* is. Az összes budapesti szemét ártalmatlanítását — az ipar által lerakott szemetet is beleértve — a hivatal végzi, elsősorban téglagyári agyaggyödrökben történő lerakással.

Egy 1968-ban készült felmérés szerint mintegy 23 millió köbméter volt a lerakóhelyek befogadó képessége. Az azóta lerakott szemetet (1972-ben 2,68 millió köbméter) és a várható növekedést figyelembe véve a lerakóhelyek az 1970-es évek végére, az 1980-as évek elejére megtelnek. A szemét ártalmatlanítása, ismereteink szerint a városban a mai módon tovább nem alkalmazható. Hivatalunk műszaki szakemberei már hosszú idő óta tanulmányozzák a korszerű szemétegetőművelési módszereket (lerakás, rekuperáló eljárás, komposztálás, égetés, stb.) és arra a következtetésre jutottak, hogy az alkalmazandó módszernek olyannak kell lennie, amely a városban — a higiéniai követelmények megtartása mellett — nagymennyiségű háztartási és ipari hulladékot tud biztonságosan ártalmatlanítani.

Ilyen módszer az *égetéses ártalmatlanítás*. Ennek nagy előnye, hogy teljesen zárt rendszerben — az égetőműben — történik a szemét elégetése, a „végtermék” steril salak és pernye. Az égetőmű a szenes erőműhöz hasonlítható, de szén helyett a tüzelőanyag természetesen a szemét, amelyet zárt, KUKA-rendszerű gyűjtőjárművek szállítanak a telepre. Az égetéskor a felszabaduló hőenergiát kazánokban lehet hasznosítani. A gőztermelés az égetőmű gazdaságosságát javítja, az előállított gőz elektromos áram termelésére, vagy kommunális célokra (lakásfűtés, melegvíz-szolgáltatás) használható.

Bánhalmi János

Figyelő GAZDASÁGPOLITIKAI HETILAP

FŐSZERKESZTŐ: dr. Garam József
FŐSZERKESZTŐHELYETTES: dr. Follinus János és dr. Varga György
OLVASÓSZERKESZTŐ: Faklen Pál

MUNKATÁRSÁK: Bonyhádi Péter, dr. Breitner Miklós, Forgács Katalin, Garamvölgyi István, Sóvári Gizella, Steiger Ödön, Szóke András, Vértés Csaba, dr. Wiesel Iván

SZERKESZTŐSÉG: Budapest V., Alkotmány u. 10.
Telefon: 312-553, 311-564, 117-064, 311-302
Postacím: 1355 Budapest 18.
Távirati cím: Hungecon, Budapest

Kiadja a Hírlapkiadó Vállalat
1959 Budapest VIII., Blaha Lujza tér 1-3. Telefon: 343-100, 142-220
Felelős kiadó: Csollány Ferenc igazgató.
Hirdetések felvétele: a Hírlapkiadó Vállalat reklámszolgálatánál.
Telefon: 142-654
Előfizetési díj egy évre 96 forint.
Belföldön terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely postahivatalban, a kézbesítőknél, a Posta hírlapüzleteiben és a Posta Központi Hírlapirodájánál (1900 Budapest V., József nádor tér 1.)
Külföldre a Kultura Könyv és Hírlap Külkereskedelmi Vállalat terjeszti.
(1389 Budapest, 149)
Készült a Szikra Lapnyomdában.

INDEX: 25 283